שכבר נתעסקו בו ברגל כללו של דבר כל שהוא משום אבל רגל מפסיקו וכל שהוא משום עסקי רבים אין רגל מפסיקו קברו שלשה ימים בסוף הרגל מונה שבעה אחר הרגל ארבעה ימים הראשונים רבים מתעסקין בו שלשה ימים האחרונים אין רבים מתעסקין בו שכבר נתעסקו ברגל ורגל עולה לו מאי לאו אסיפא לא ארישא איתיביה רגל עולה לו למנין שלשים כיצד קברו בתחילת הרגל מונה שבעה אחר הרגל ^א^ומלאכתו נעשית על ידי אחרים ועבדיו ושפחותיו עושין בצנעא בתוך ביתו ואין רבים מתעסקין בו שכבר נתעסקו בו ברגל ורגל עולה לו תיובתא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן ^ב^אפילו קברו ברגל וכן ^ג^אורי ליה ר' אלעזר לרבי פרת בריה אפילו קברו ברגל ת"ר ^ד^קיים כפיית המטה שלשה ימים קודם הרגל אינו צריך לכפותה אחר הרגל דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים אפי' יום אחד ואפי' שעה אחת א"ר אלעזר בר' שמעון ^ה^הן הן דברי ב"ש הן הן דברי בית הלל שבית שמאי אומרים שלשה ימים וב"ה אומרים אפי' יום אחד אמר רב הונא אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן ואמרי לה אמר ^(א)^ ^ו^(ליה) ר' יוחנן לר' חייא בר אבא ולרב הונא אפי' יום אחד אפי' שעה אחת רבא אמר ^ז^הלכה כתנא דידן דאמר שלשה רבינא איקלע לסורא דפרת א"ל רב חביבא לרבינא הלכתא מאי אמר ליה אפי' יום אחד ^ז^ואפילו שעה אחת יתיב רבי חייא בר אבא ורבי אמי ור' יצחק נפחא אקילעא דרבי יצחק בן אלעזר נפק מילתא מבינייהו ^ח^מנין לאבילות שבעה דכתיב ^1^והפכתי חגיכם לאבל מה חג שבעה אף אבילות שבעה ואימא עצרת דחד יומא ההוא מיבעי ליה לכדריש לקיש דאמר ר"ל משום ר' יהודה נשיאה מנין לשמועה רחוקה שאינה נוהגת אלא יום אחד דכתיב והפכתי חגיכם לאבל ואשכחן עצרת דאיקרי חד יומא חג ^ט^ת"ר שמועה קרובה נוהגת שבעה ושלשים שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד ^י^איזו היא קרובה ואיזו היא רחוקה קרובה בתוך שלשים רחוקה לאחר שלשים דברי ר"ע וחכמים אומרים אחת שמועה קרובה ואחת שמועה רחוקה נוהגת שבעה ושלשים אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ^כ^כל מקום שאתה מוצא יחיד מקיל ורבים מחמירין הלכה כרבים חוץ מזו שאע"פ שרבי עקיבא מקיל וחכמים מחמירין ^ל^הלכה כרבי עקיבא ^מ^דאמר שמואל הלכה כדברי המקיל באבל רב חנינא אתיא ליה שמועה דאבוה מבי חוזאי אתא לקמיה דרב חסדא אמר ליה שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד רב נתן בר אמי אתא ליה שמועה דאימיה מבי חוזאי אתא לקמיה דרבא אמר ליה הרי אמרו שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד בלבד איתיביה במה דברים אמורים בחמשה מתי מצוה אבל על אביו ועל אמו שבעה ושלשים אמר ליה יחידאה היא ולא סבירא לן כוותיה דתניא ^נ^מעשה ומת אביו של רבי צדוק בגינזק והודיעוהו לאחר שלש שנים ובא ושאל את אלישע בן אבויה וזקנים שעמו ואמרו נהוג שבעה ושלשים וכשמת בנו של רבי אחייה בגולה ישב עליו שבעה ושלשים איני והא ^ס^רב בר אחוה דרבי חייא דהוא בר אחתיה דר' חייא כי סליק להתם אמר ליה אבא קיים

אמר

כל שהוא משום אבל רגל מפסיקו. שצריך להשלימו אחר הרגל כיון דלי ישב שני ימים לפני הרגל צריך להשלים ולישב חמשה ימים אחר הרגל: **כל שהוא משום עסקי רבים.** כלומר תנחומי רבים אין רגל מפסיקו [כדי] שיהא צריך להשלים ולעסוק בו אחר הרגל אלא מתעסקין בו ברגל: **ארבעה ימים הראשונים.** של אחר הרגל רבים מתעסקים בו ומשלימין לשלשה שנתעסקו ברגל שכבר נתעסקו בו ברגל שלשה ימים: **ורגל עולה.** למנין שלשים: **מאי לאו אסיפא.** הא דתני דרגל עולה למנין שלשים היינו אסיפא אקברו ברגל ותיפשוט מינה דכי קברו ברגל עולה למנין שלשים וקשיא לרבנא דאמר אינו עולה: **לא ארישא.** קא מהדר אקברו שני ימים קודם הרגל רגל עולה לו למנין שלשים דהתם ודאי עולה לו הואיל וכבר התחיל באבילות אבל קברו ברגל לא ידענא: **בתחילת הרגל.** ביום ראשון של רגל וקשיא לרבנא: **שכבר נתעסקו ברגל.** כל שבעה: **אפילו קברו ברגל.** רגל עולה למנין שלשים ולא מיבעיא קברו קודם הרגל: **תנא דידן.** היינו תנא א) ט)דברייתא: **כמה דברים אמורים.** שאינה נוהגת אלא יום אחד: **אלא חמשה.** מהני שבעה מתי מצוה דכתיב בקרא (ויקרא כא) בנו ובתו אחיו ואחותו ואשתו: **יחידאה היא.** ולא ר' עקיבא דלר"ע לא שנא אביו ואמו לא שנא שאר קרוביו: **בגינזק.** מקום: **רב בר אחוה דר' חייא דהוא בר אחתיה דר' חייא.** דרבי אחא מכפרי נשא לאה והוליד ממנה אייבו מתה ונשא רחל ולה בת מאיש אחר וממנה נולד רבי חייא ונשא אייבו הבת ונולד להן רב ונמצא רב בר אייבו בר אחוה דרבי חייא מאבוה ובר אחתיה מאמיה: **כי סליק.** רב מעירו דבבל לא"י שהיה רבי חייא שם: **א"ל.** רבי חייא לרב: **אבא קיים.** ר"ל אייבו אביך קיים הוא:

א"ל

שכבר נתעסקו בו ברגל. תנחומין וברכה בשורה והר"ט דפירש לענין הברלה חולק על מחזור וויטרי"י שפירש בשם רש"י שהיה אומר * שאין עושים הברלה ברגל הואיל וליכא אבילות ולאחר הרגל נמי לא יעשוה הואיל ובטלה סעודה ראשונה פי' דמספקא ליה לרש"י אי הברלה במועד אי לאחר המועד דשמא הברלה אינו עסקי רבים הואיל ויחיד יכול לעשות ועל הברלה פירש לקמן כל יום ראשון אסור לאכול משלו אפי' אוכל שתי פעמים ביום דהא לא קאמר גמרא סעודה ראשונה אלא יום ראשון:

שלשה ימים אחרונים אין רבים מתעסקין בו. פירש בתוספות דהוא הדין דמלאכתו נעשית ע"י אחרים: **אמר** רבי יוחנן **אפילו יום אחד אפי' שעה אחת.** קשיא לי דהא אית ליה לר' יוחנן (ב) הלכה כסתם משנה:

מה חג שבעה. ובירושלמי דייק אימא שמונה כשמונה דחג ומשני שמיני רגל בפני עצמו הוא ומויעש לאביו אבל שבעת ימים (בראשית נ) לא מצי לאתויי דהתם קודם קבורה היה ובירושלמי משני דאין למידין מקודם מתן תורה והתם בירושלמי מייתי קראי טובא:

כל מקום שאתה מוצא יחיד מקיל ורבים מחמירין. והוא הדין יחיד מחמיר ורבים מקילין הלכה כרבים ומשום דהכא איירי ביחיד מקיל נקיט הכי וכל מקום לאו דוקא דבהרבה מקומות פוסק כדברי היחיד והיכא דאתמר אתמר ועוד דבעירוב אומר הלכה כדברי המקיל אפי' לגבי רבים מיהו התם היינו ריב"ל ולא רבי יוחנן פר' מי שהוציאוהו (עירובין מו.):

יחידאה היא. ואף על גב דלעיל נקיט וחכ"א:

^ג^**אייבו** קיים. עדיין לא השיבותיך על אייבו כך פי' בקונטרס וקשה שהיה לר' חייא לומר אמך קיימת ולא אימא דמשמע אמו של ר' חייא ועוד דרב היה לו להשיב אבא ולא היה לו לקרות אביו בשם אייבו ונראה שר"ח גורס א"ל אבא קיים א"ל אבא קיים אימא קיימת א"ל אימא קיימת פירש ר' חייא היה שואל על אביו ואמו ורב היה משיב לו על אביו ואם שלו ואין לנו להקשות מה לנו לומר דרב בר אחוה דרבי חייא ובר אחתיה בשלמא לפירוש ראשון הבינו לומר מה היה חושש ר' חייא על אביו ועל אמו של רב כי לפירוש זה נמי י"ל דהולך יפה שלא תאמר מה היה לו לרב להשיב על אביו ואמו שלו כמו כן היה לו להשיב שאר בני אדם קיימין אבל השתא קמ"ל שהיה משיב לו לפי שהיה אחיו של ר' חייא ונוח לו להשמיעו חדשות טובות דלא לימא לא ובשר לקרובים כדאמרינן בריש פסחים (דף ג: ושם) לא ובשר לסוסים ולחמורים וי"ג אמר ליה אבא קיים אמר ליה אימא קיימת א"ל אימא קיימת אמר ליה אבא קיים וכפר"ח ובענין שפירש ר"ח לגירסת ר"ח (ב) ורבי חייא היה שואל על אביו ואמו שלו והוא משיב על אביו ואמו של עצמו ומה שלא היה משיב לו כמו גירסת ר"ח שאם היה משיב לו אבא קיים כשהיה שואל על אביו שלו משום דהוה משמע שהיה משיב לו על אביו של רבי חייא שהיה רגיל לקרות אבי אביו אבא:

עולה

מסורת הש"ס

א) [תוספ' פ"ב], ב) [נ"ל לאו], ג) [לקמן כא.], ד) ערובין מו., ה) [שם], ו) לעיל יט. יט: לקמן כב. כו: ערובין מו. [כתובות מט. חולין ב.], ז) נדה מד. שמחות פי"ב, ח) פסחים ד. [סנהדרין ה.], ט) [נ"ל למשנה], י) [שבת מו.], כ) עיין לעיל.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואמרי לה אמר ליה ר' יוחנן לר' חייא בר אבא ור' חייא בר אבא לרב הונא אפילו יום אחד: (ב) תוס' ד"ה איבו כו' נגירסת ר"ח דר' חייא היה שואל כו' כשהיה שואל על אביו שלו הוה משמע כו' כצ"ל ותיבת משום נמחק:

◆

גליון הש"ס

גמ' אורי ליה רבי אלעזר לרבי פרת בריה. עיין נדה דף ח ע"א תוס' ד"ה ואמר ר' פדת: שם הן הן. כעין זה כתובות דף ס ע"ב: תוס' ד"ה שכבר כו' שאין עושין הבראה ברגל. עי' לקמן דף כז ע"ב תוס' ד"ה אלא:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה תנא דידן היינו תנא דברייתא. נ"ב תנא דמתני' נמי קאמר שלשה ימים קודם הרגל ול"ע ולפע"ד דרש"י אתי שפיר לשיטתו שפי' במתניתין דלהמשנה לאו דוקא שלשה ימים אלא אפילו שעה אחת והיינו מדקתני במשנה דרגלים מפסיקין משא"כ הכא בברייתא שלשה ימים דוקא דהא לא קתני מפסיקין ועוד דפליגי נמי חכמים עלה ולרש"י מיושב קושית התוס' בד"ה אמר ר' יוחנן והתוספות לשיטתם מקשים דפירשו לעיל במשנה כהיום מפרשים דשלשה ימים דוקא וקצת מזה כיונתי לבעל יד דוד וכ"כ בעל שושנים לדוד:

◆

מוסף רש"י

שמועה קרובה נוהגת שבעה. לרחיצה ולתכבוסת. ושלשים. לתספורת ולגיהוץ מיום שנשמע לו (ערובין מו.). רב בר אחוה דר' חייא דהוא בר אחתיה דר' חייא. אייבו אביו של רב אחיו של ר' חייא היה מן האב כדאמרינן בפ"ק דסנהדרין (ה.), אייבו וחנא ושילא ומרתא ור' חייא כולהו בני דרב אחא מכפרי הוו, ואימא שהיתה אמו של רב אחותו של ר' חייא מן האם (פסחים ד.). כי סליק. רב מעירו, מבבל לארץ ישראל, שהיה ר' חייא שם, אמר ליה, ר' חייא לרב אייבו אביך הוא קיים (פסחים ד.).

עין משפט נר מצוה

קו א טוש"ע י"ד סימן שצט סעיף ב [וטא"ח סי' תקמח סעיף ז]:

קח ב מיי' פ"י מהלכות אבל הלכה ח טוש"ע י"ד שם:

קט ג מיי' שם הלכה ג סמג עשין דרבנן ב ולאוין עה טוש"ע שם סעיף א [וטא"ח סי' תקמח סעיף ז]:

ד [טור י"ד סי' שעה]:

קי ה ו מיי' שם פ"ז הלכה א סמג שם טוש"ע י"ד סימן תב סעיף א:

◆

תורה אור השלם

1. וְהָפַכְתִּי חַגֵּיכֶם לְאֵבֶל וְכָל שִׁירֵיכֶם לְקִינָה וְהַעֲלֵיתִי עַל כָּל מָתְנַיִם שָׂק וְעַל כָּל רֹאשׁ קָרְחָה וְשַׂמְתִּיהָ כְּאֵבֶל יָחִיד וְאַחֲרִיתָהּ כְּיוֹם מָר: עמוס ח י

◆

רבינו חננאל

ומסקנא דשמעתא הילכתא למעשה הנקבר אפילו שעה אחת קודם לרגל בטלה הימנו גזרת אבילות [כרפסיק רבינא והלכתא אפי' יום אחד או שעה אחת]. אבל (הנקבר) [הקובר] ברגל, לא חיילא עליה אבילות אלא אחר הרגל. ונקיט שבעת ימי אבילות מיום טוב האחרון שהוא יום טוב שני, ואע"ג דלא נהיג ביה אביל[ות] עולה למנין שבעה. ועצרת וראש השנה ויום הכיפורים מפסיקין אבילות כרגלים. (כדפסיק רבינא והלכתא אפילו יום אחד או שעה אחת). נמצאת אומר מי שמת לו מת בתוך הרגל, נקיט שבעה מיום טוב שני של יום טוב האחרון, ואף על פי שיום טוב שני אין נוהג בו אבילות. ונקיט (ליה) [ל'] מההוא יומא דמית ביה. ומאן דשכיב ליה שכבא ביום טוב שני של יום טוב האחרון או ביום טוב שני דעצרת, ^א)^נהיג אביל[ות] בו ביום, דהוא יום קבורה, והוא מדאורייתא, דכתיב ואכלתי חטאת היום, וכתיב נמי ואחריתה כיום מר, והוא יום המיתה, הלכך יום מיתה מדאורייתא ויום טוב שני מדרבנן, אתי דאורייתא ומבטל דרבנן, ונהיג ביה אבילות כשאר יומי. מניין לאבילות שהיא שבעה, שנאמר והפכתי חגיכם לאבל. מה חג שבעה אף אבילות שבעה. ומניין לשמועה רחוקה שאינה נוהגת אלא יום אחד, כבר הקיש הכתוב האבל לחג, ומצאנו עצרת שהוא חג, והוא יום אחד. ת"ר שמועה קרובה נוהגת שבעה ושלשים, שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד, איזו קרובה ואיזו היא רחוקה, קרובה בתוך שלשים לקבורתו, רחוקה לאחר שלשים, דברי ר' עקיבא. וחכמים אומרים אחת זו ואחת זו נוהגת שבעה ושלשים. אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן, כל מקום שאתה מוצא יחיד [מקיל] ורבים מחמירין הלכה כמחמירין, חוץ מזו, שאע"פ שר' עקיבא מקיל וחכמים מחמירין, הלכה כר' עקיבא. דאמר שמואל הלכה כדברי המקיל באבל. [כיון דר' יוחנן הורה כהא דשמואל, הלכתא כותיה לעולם כדברי המקיל באבל], והא דתניא, במה דברים אמורים כו' שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד, בה' מתי מצוה. פי' בחמשה שמצוה להתאבל עליהן, והן בנו ובתו אחיו ואחותו ואשתו. אבל על אביו ועל אמו, אפי' שמועה רחוקה נוהגת שבעה ושלשים. לית הלכתא כוותיה, דהא יחידאה היא, כלומר אלישע בן אבויה וה' זקנים שהיו עמו והורו בשמועה רחוקה לנהוג שבעה ושלשים, יחידים הן, ולא סבירא לן כוותייהו. דהא רב חסדא ורבה הורו על אביו ועל אמו בשמועה רחוקה שלא לנהוג אלא יום אחד.

א) כל דברי רבינו אלו הובא בט"ז בהג"ה סימן תל"ב בשמו וכן דעת בה"ג ורב אלפס ז"ל וע"ש בט"ז ובהרא"ש מש"כ על זה.